

Posudek diplomové práce Barbory Švehlové Srovnání vypravěčských dovedností žáků 4. a 5. tříd základní školy

Volbu tématu autorka odůvodňuje důležitostí vyjadřovacích schopností žáků, a to v procesu jak mluveného, tak psaného projevu. Práci rozdělila na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se věnuje jednak obecným otázkám stylistiky, zejména výkladům o funkčních stylech a slohových postupech a útvarech, jednak stylistice v procesu slohového vyučování; zde vymezuje jeho cíle, všímá si místa slohové výuky v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, v neposlední řadě pak charakterizuje slohové útvary v rámci slohového didaktického systému na 1. stupni ZŠ. Tím plynule přechází k problematice vypravování jako slohového útvaru, jemuž je práce věnována.

Do praktické části jsou vhodně zařazeny pasáže týkající se metodologie výzkumu, tj. jeho přípravy a průběhu. Na základě studia odborné literatury a vlastní pedagogické praxe autorka stanovila čtyři hypotézy. Jejich platnost následně ověřuje jednak prostřednictvím dotazníků zadaných dvaceti učitelům českého jazyka ve čtvrtých a pátých ročnících základních škol v Plzni, jednak rozborem písemných slohových prací žáků v těchto ročnících.

Dotazníkové šetření na základě deseti vhodně zaměřených a zformulovaných otázek bylo koncipováno citlivě a promyšleně a poskytlo diplomantce mnohé empiricky cenné údaje o vztahu učitelů ke slohové vyučování, resp. k vypravování ve 4. a 5. ročníku ZŠ.

Před zadáním prací, kdy měli žáci vyprávět příběh na téma *Stalo se uprostřed lesa*, byla v zájmu zvýšení invence žáků v obou ročnících provedena metodicky vhodná příprava, včetně motivačního rozhovoru a metody brainstormingu.

Pro analýzu žákovských prací autorka zvolila kritéria, jež pokládá u vypravování za stylově významná. Bylo by bývalo vhodnější v pracích zkoumat spíše zastoupení adjektiv namísto přívlasků, neboť např. číslovky či zájmena v platnosti přívlasku shodného nelze pokládat u vypravování za prostředky stylotvorné. Sledovat výskyt pomocných sloves autorka nemusela, neboť v textech vypravování platnost slohově významných prostředků plnit nemohou. Věty zvolací (ani věty slohově příznakové, tedy věty tázací, rozkazovací či přací) se v celém souboru prací (podobně jako nepřímá pojmenování) nevyskytují ani v jednom případě?

V závěru diplomantka shrnuje nejčtenější problémy v analyzovaných pracích a zčásti poukazuje i na příčiny těchto nedostatků ve vypravěčských dovednostech žáků 4. a 5. ročníku. S autorčinými argumenty se lze ztotožnit, jen by zde mohly být zrekapitulovány zjištěné závěry s akcentem na srovnání úrovně vypravěčských dovedností žáků v obou sledovaných ročnících.

Pro slohové vyučování s ohledem na nácvik vypravování je přínosná kapitola 8 Doporučení pro praxi, obsahující sérii vhodných cvičení a aktivit.

Po kompoziční stránce je práce dobře zvládnuta, sled kapitol a podkapitol je logický, jejich poměr vyvážený, stejně jako obě části práce – teoretická a praktická. Autorka prokazuje důslednost při analýze žákovských komunikátů i při vyhodnocování jejich výsledků. Velmi zevrubně je i vyhodnocení dotazníkového šetření – výsledné údaje u každé z otázek zprostředkovává přehledný diagram. Autorka nepodceňuje práci s odbornou literaturou; v teoretické části průběžně odkazuje na pasáže publikací, z nichž čerpá.

K práci je možno mít některé připomínky. Na s.63 je terminologická nepřesnost – nutno užívat termín „slovo významově nadřazené“, nikoli „slovo nadřazené“. Soustava interpunkčních pravidel je součástí systému ortografických pravidel (viz nepřesnost na s. 66, 5. ř. zdola). Místy najdeme slohově nevhodná či neobratná vyjádření, např. na s. 11 (5. ř.), na s. 12, 7. ř. („větná stavba odborného stylu“), na s. 12 (3. ř. 3. odst.), na s. 21, 4. ř. (proč „samotné názvy dějů“?), na s. 31 uprostřed („...polovina dotazovaných pochází z 21. ZŠ...“), tamtéž („...byla jsem přítomna u všech vyplňování dotazníků“). V odborném stylu je slohově

nevhodné osamostatňování částí výpovědi (s. 47, poslední řádka). Z gramatických nedostatků uveďme chybnou vazbu na s. 24 (12. ř.), na s. 48 (4. ř. zdola) větný člen „za maminkou“ v uvedeném spojení „domů za maminkou“ není přívlastek neshodný. V textu jsou několikrát porušena interpunkční pravidla: na s. 44 (předposlední ř.) nemá být čárka před „zda“, tamtéž (poslední ř.) má být čárka před „či“ (poměr vylučovací), na s. 11 (6. ř.) nemá být čárka před „že“, na s. 12 (12. ř.) chybí čárka před „a tedy“, na s. 12 (3. ř. zdola) chybí čárka před „tedy“, na s. 14 (6. ř.) nemá být čárka před „autor“. Za poslední číslicí při označování kapitol a podkapitol nemá být tečka. Překlepy jsou spíše výjimečné – na s. 32 (5. ř.), na s. 34 (3. ř.), na s. 35 (2. ř.), na s. 44 (1. ř.).

Přes uvedené nedostatky má diplomová práce velmi dobrou úroveň. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji ohodnotit ji klasifikačním stupněm **velmi dobře**.

Rokycany 21. 6. 2020

PhDr. Zdeněk Suda, CSc.
vedoucí diplomové práce

Souhlasí s originálem

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury

J. Winkler